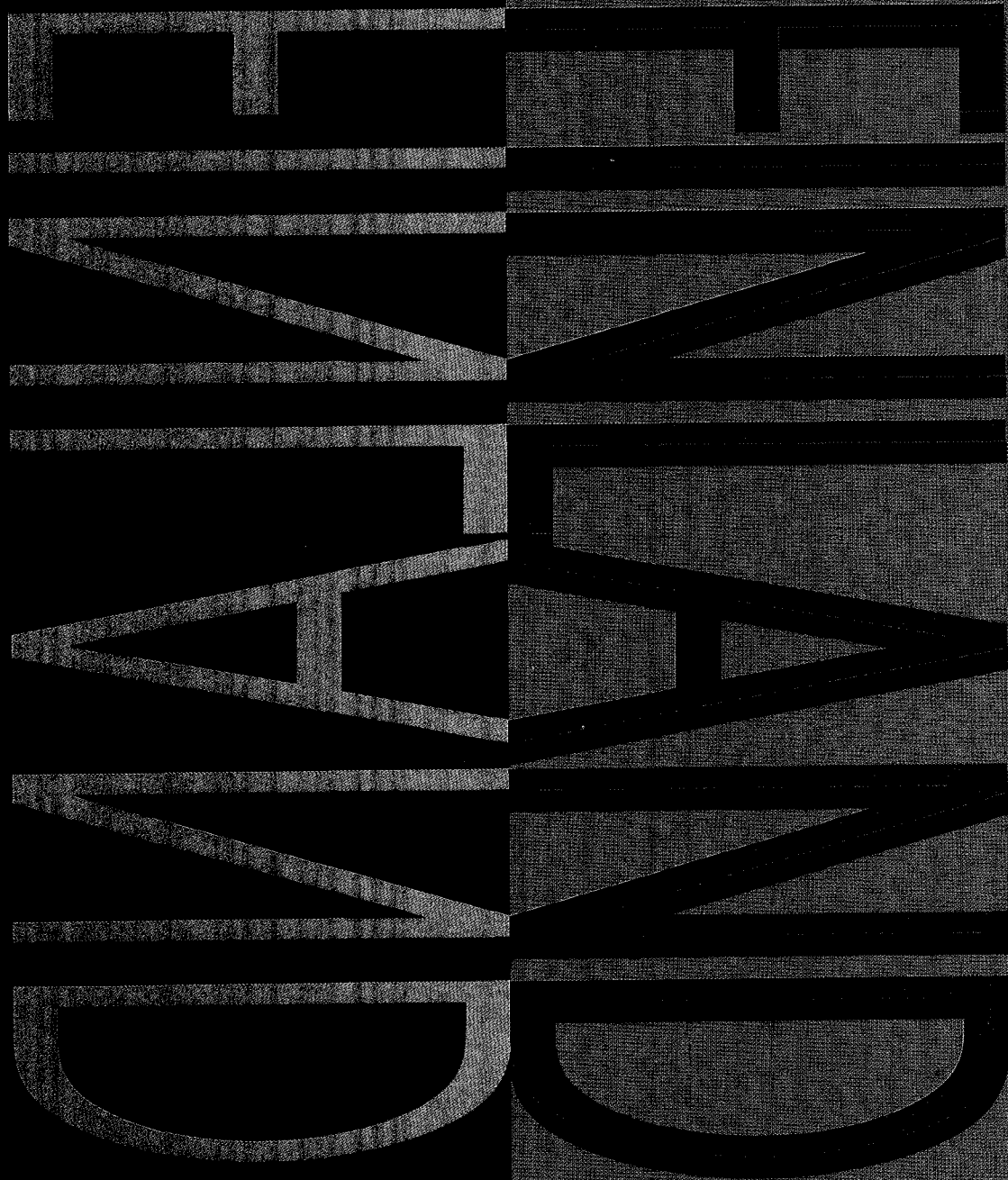

FINLAND OCH MEDLEMSKAP AV EUROPEISKA GEMENSKAPEN

Ekonomiska effekter

SAMMANDRAG

STATENS EKONOMISKA FORSKNINGSCENTRAL
Government Institute for Economic Research

**Finland och medlemskap av den Europeiska
Gemenskapen.**

Ekonomiska effekter

Statens Ekonomiska Forskningscentral

Helsingfors 1992

ISBN 951-561-021-4

Statens Ekonomiska Forskningscentral

Tavastvägen 3, 00530 Helsingfors

Omslag: Mia Marjomäki

VAPK-Design

STATENS EKONOMISKA FORSKNINGSCENTRAL: Finland och medlemskap av den Europeiska Gemenskapen. Ekonomiska effekter, Helsingfors, VATT, Statens Ekonomiska Forskningscentral, 1992, 31 s. ISBN 951-561-021-4

Sammandrag: När de inre marknaderna föds i Västeuropa kommer den ekonomiska tillväxten att förstärkas och som följd därav befolkningens ekonomiska köpkraft. Efterfrågan av finländska varor ökar också, samtidigt som den del av produktionen som saknar konkurrensförmåga upphör i vårt land. Även om Finlands nationalekonomi i EES-alternativet skulle växa med närmare tre procent per år, kommer arbetslösheten att förbli ett stort problem.

I början av år 1992 är jordbruksprodukternas producentpriser ungefär de dubbla i jämförelse med de nordliga EG-ländernas motsvarande priser. Som medlem av Gemenskapen sjunker priserna för det finländska jordbrukets produktionsinsatser avsevärt i Finland och jordbrukets produktionsstruktur förändras betydligt. Jordbruksproduktionen skulle möjligtvis minska med en tredjedel och jordbrukets arbetsplatser med en fjärdedel.

Harmonisering av beskattningen minskar på längre sikt statens skatteintäkter möjligtvis med till och med 15 miljarder mark. Med avseende på den offentliga ekonomins balans kan detta vålla problem.

Beräkningar som gjorts med finansministeriets planeringsmodell (Kessu4) på medellång sikt antyder, att det finländska medlemskapet enligt de använda antagandena skulle öka realinkomsterna med närmare 8 procent och arbetsplatserna med 100 000, förutsatt att det möjliga medlemskapet skulle leda till att konsumtionspriserna och kostnadsnivån sjunker med ca en femtedel. Modellberäkningarnas resultat är naturligtvis en grov bedömning, som innehåller många förbehåll.

Nyckelord: integration, ekonomisk tillväxt, sysselsättning, jordbruk, beskattning, modellberäkning.

FÖRORD

Utrikesministeriet bad 7.10.1991 Statens ekonomiska forskningscentral (VATT) att fram till 15.11.1991 göra en utredning om vilka effekter ett möjligt medlemskap av den Europeiska gemenskapen (EG) kunde ha på Finland. I denna utredning skulle de skillnader beaktas, som medlemskapet skulle medföra i jämförelse med EES-avtalet i det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Utrikesministeriet bad en utredning om följande områden:

- a. Ekonomiska effekter (en helhetsmässig utredning som beaktade effekterna på den ekonomiska tillväxten, utrikeshandeln, pris- strukturen, företagens placering etc.).
- b. Jordbruk, inklusive fiske.
- c. Beskattning.

Inom samma pärmar med rapporten som beskriver EG-medlemskapets ekonomiska effekter på Finland offentliggörs också de två andra nämnda rapporterna. Dessa tre rapporter har som utkast i november 1991 överlämnats till Utrikesministeriet.

Denna publikation har gjorts av ett flertal forskare vid VATT med undertecknad som ordförande. I arbetet har dessutom deltagit biträdande direktör Paavo Mäkinen från lantbruksstyrelsen (jordbruk) och Pentti Pasanen PP-trading (livsmedelsindustrin), finanssekreterare Ilkka Kajaste från finansministeriet (avsnitt 4.1) och finanssekreterare August Leppä från finansministeriet (modellberäkningar i avsnitt 6.3).

Vid utarbetandet av rapporten har man erhållit sakkunnig hjälp från finansministeriets skatteavdelning och allmänna avdelning, från jord- och skogsbruksministeriet samt jordbruksstyrelsen och Finlands EG-representation i Bryssel.

Svenska översättningen och redigeringen har utförts av Katarina Koivisto och Camilla Wilander.

Helsingfors 7.1.1992

Reino Hjerpe

1. UTREDNINGENS UTGÅNGSPUNKTER	7
1.1. Finland och den Europeiska integrationen	7
1.2. Utredningens uppbyggnad	8
1.3. Utredningens centralaste resultat	9
1.3.1. Deltagande i EG:s ekonomisk-politiska beslutsfattande och koordinering av den ekonomiska politiken	9
1.3.2. Penningpolitiskt samarbete	9
1.3.3. Tullunion	10
1.3.4. Deltagande i EG:s gemensamma jordbrukspolitik	10
1.3.5. Effekter på beskattningen	11
1.3.6. Effekter på nationalekonomin	11
2. NATIONALEKONOMINS UTVECKLING I FINLAND SOM MEDLEM AV DET EUROPEISKA EKONOMISKA SAMARBETSOMRÅDET	12
3. EG-MEDLEMSKAPETS EFFEKTER PÅ JORDBRUKSSEKTORN	13
3.1. Effekter på jordbruket	13
3.2 Den Europeiska Gemenskapens jordbrukspolitik och Finlands jordbruk	14
3.3. Effekter på fiske	19
3.4. Effekter på livsmedelsindustrin	19
3.4.1. Nuvarande läge och läget enligt EES	19
3.4.2. EG-medlemskapets effekter på Finlands livsmedelsindustri	21
4. FÖRÄNDRINGAR PÅ ÖVRIGA OMRÅDEN OM FINLAND BLIR MEDLEM AV DEN EUROPEISKA GEMENSKAPEN	22
5. EG-MEDLEMSKAPETS INVERKAN PÅ FINLANDS SKATTESYSTEM	28
6. EG-MEDLEMSKAPETS INVERKAN PÅ DEN FINLÄNSKA SAMHÄLLSEKONOMIN	29

1. UTREDNINGENS UTGÅNGSPUNKTER

1.1. Finland och den Europeiska integrationen

Finland har redan under tre årtionden deltagit i den europeiska integrationen. Till en början på 1960-talet anpassade man sig till tullfri handel med EFTA-länderna och från och med år 1974 till frihandel med den Europeiska gemenskapen. Ifjol riktade sig nästan fyra femtedelar av Finlands export till Västeuropas tullfria område dvs EFTA- och EG-länderna.

Den Europeiska gemenskapen (EG) har som målsättning att inleda sitt inre marknadsprogram från och med början av nästa år. Härmed kan varor, tjänster, kapital och personer röra sig fritt inom Gemenskapens område. Finlands och andra EFTA-länders deltagande i Gemenskapens inre marknad tryggas av det Europeiska ekonomiska samarbetsområdets EES-avtal, som också är avsett att träda i kraft 1.1.1993.

I denna utredning utförd av Statens ekonomiska forskningscentral (VATT) antas det, att EES även för Finlands del träder i kraft från och med 1.1.1993. I denna rapport gör man en bedömning av hurdana nya fördelar och nackdelar ett EG-medlemskap skulle medföra Finlands nationalekonomi i förhållande till EES. Härvid har man utgått ifrån att av nuvarande EFTA-länder åtminstone Sverige, som är Finlands viktigaste exportland, söker sig till medlem av EG.

Medlemskap av den Europeiska gemenskapen skulle förändra läget enligt EES på bland annat följande sätt:

1. Som medlem av den Europeiska ekonomiska gemenskapen skulle Finland binda sig vid EMS-valutakursmekanismen, vilket skulle leda till att valutakursen stabiliseras, och Finland skulle delta i uppbyggandet av Gemenskapens ekonomiska och monetära union (EMU). Harmonisering av denna ekonomiska politik skulle väsentligen inverka på den penning-, beskattnings- och annan ekonomisk politik som Finland utövar.
2. Som medlem av den Europeiska gemenskapen skulle Finland ingå i en tullunion och utöva gemensam handelspolitik tillsammans med EG, vilket inte vore fallet vid medlemskap i EES.
3. I EES-avtalet har jordbruket lämnats utanför frihandeln, men som medlem av den Europeiska gemenskapen skulle Finland delta i Gemenskapens gemensamma jordbruks- och fiskeripolitik.
4. Som EG-medlem skulle Finland binda sig vid att ålägga EG:s budget en årlig medlemsavgift, som bestäms på basis av mervärdesskattebasen, intäkterna från tull- och importavgifter och delvis också bruttonationalprodukten. Dessutom fordrar Gemenskapen i liten omfattning vissa jordbruksavgifter. Å andra sidan skulle Finland från EG:s budget på olika grunder få inkomster, men dessa skulle understiga avgifterna till EG med någon miljard.
5. Medlemskap av Gemenskapen förutsätter delvis harmonisering av beskattningen. Finland förutsätts övergå till mervärdesbeskattning, som har harmoniserats med Gemenskapens mervärdesbeskattning speciellt vad skattebas beträffar. Även accisbeskattningen bör härvid på motsvarande sätt harmoniseras liksom delvis övrig beskattning.

6. Som medlem av EG skulle Finland med egen vikt självfallet delta i beslutsfattandet samt förberedandet och utvecklandet av Gemenskapens lagstiftning.
7. Som EG-medlem skulle Finland som likvärdig part delta i EG:s forsknings-, produktutvecklings- och utbildningsprogram.
8. Som medlem av Gemenskapen skulle Finland tillsammans med EG utöva gemensam konkurrens-, miljö-, trafik- och energipolitik.

1.2. Utredningens uppbyggnad

I kapitel 2 presenteras en beräkning av nationalekonomins utveckling från år 1991 till år 2005. Som utgångspunkt har man använt Ekonomiska Planeringscentralens (Taloudellinen suunnittelukeskus) nyaste utvecklingsscenario "Finland 1990-2005". Detta utvecklingsscenario har preciserats genom, att man i kapitel 2 tagit i betraktande både den nuvarande ekonomiska recessionen och effekterna av Finlands EES-avtal på vår ekonomi.

Förutom totalefterfrågan och totalutbud i kapitel 2 görs dessutom en bedömning av produktionens utveckling sektorvis fram till år 2005 utgående från antagandet, att EES effekter till fullo riktar sig på Finlands nationalekonomi. Dessutom presenteras i detta kapitel utvecklingsvägen för Finlands utländska skuldsättning, arbetsmarknaderna och den offentliga ekonomins balans fram till år 2005.

I kapitel 3 gör man en kort bedömning av förändringarna i det finländska jordbrukets ekonomiska verksamhetsområde, ifall Finland blir medlem av den Europeiska gemenskapen. Jordbruket behandlas grundligare i den andra delen av denna publikation, och dess sidonummer föregås av bokstaven M.

I kapitel 4 undersöker man EG-medlemskapets effekter på andra branscher, då utgångspunkten är Finlands EES-avtal. Förutom industrin behandlas i kapitel 4 även skogsbruk, byggnadsverksamhet, privat service och den offentliga sektorns verksamhet.

I kapitel 5 uppskattas i korthet ur ekonomisk synvinkel det finländska EG-medlemskapets effekter på vårt skattesystem. Dessa effekter analyseras noggrannare i den tredje delen av denna publikation, och dess sidonummer föregås av bokstaven V.

I kapitel 6 granskas EG-medlemskapets effekter på Finlands nationalekonomi. I detta kapitel presenteras resultat, som man fått genom beräkningar med finansministeriets Kessu-modell, av EG-medlemskapet för Finlands nationalekonomi. Dessa resultat har delvis i avsnitt 6.4 uppskattats med hjälp av Finlands Banks BOF4-modell.

1.3. Utredningens centralaste resultat

1.3.1. Deltagande i EG:s ekonomisk-politiska beslutsfattande och koordinering av den ekonomiska politiken

Som medlem av Gemenskapen skulle Finland med egen vikt delta i EG:s ekonomisk-politiska beslutsfattande och koordinering av den

ekonomiska politiken.

EG:s ekonomisk-politiska koordinering har fastslagits med början av 1.7.1990, då man inom ramen för ekonomiministrarnas råd tog i bruk ett multilateralt förfaringssätt för koordinering av den ekonomiska politiken. I detta förfaringssätt skulle man bli tvungen att anpassa sig till en gemensamt fattad beslut utstakning av den ekonomiska politiken. Ministerrådet kan ge ekonomisk-politiska rekommendationer som berör enskilda medlemsländer. I och med att den ekonomiska och monetära unionen utvecklas kommer koordineringen av den ekonomiska politiken att fördjupas.

Möjligheten att delta i beslutsfattandet och dess förberedning kan med avseende på effekter anses som en positiv sak, som ger bakgrund åt sådan nationell ekonomisk-politisk beslutsfattande som är i överensstämmelse med övrig integrationsutveckling.

1.3.2. Penningpolitiskt samarbete

Medlemskap av Gemenskapen torde förutsätta anslutning till EG:s ekonomiska och monetära system EMS och dess växelkursmekanism ERM, även om Grekland och Portugal av nuvarande EG-länder ännu är utanför ERM. I EMS skulle Finland avstå från rätten att med ensidiga beslut ändra markens värde, vilket skulle sänka räntorna i Finland i förhållande till EG-länderna.

Senast i början av år 1999 börjar Gemenskapen förverkliga den ekonomiska och monetära unionen. Härvid deltar de länder som uppfyller unionens krav i den europeiska centralbankens verksamhet och tar i bruk en gemensam valuta. Deltagande i den monetära unionen förutsätter emellertid betydande ekonomisk-politisk disciplin och uppfyllande av vissa ekonomiska villkor.

Den monetära unionen medför ett flertal positiva effekter. Målsättningen med den monetära unionen är en stabil prisnivå, som har gynnsamma effekter på företagens och hushållens ekonomi samt nationalekonomisk effektivitet. I de länder som deltar i den monetära unionen försvinner valutakursosäkerheten, vilket sänker räntenivån. Betalningssystemen förenklas. I den monetära unionen förenhetligas räntenivån och bytesbalansbegränsningen mellan länderna i den monetära unionen förlorar sin betydelse. Sänkning av räntenivån ökar investeringar och ekonomisk tillväxt i Gemenskapens länder. Nackdelen är den att regional obalans inte längre kan rättas till genom ändring av valutakurserna. Korrigering åtgärder för störningar i ekonomin måste därför sökas i bland annat prisers och löners större elasticitet och effektivisering av den nationella finanspolitiken.

Eftersom den ekonomiska och monetära unionens effekter på uppdrag av utrikesministeriet har analyserats vid finansministeriet och Finlands Bank, granskas dessa effekter inte i detalj i denna utredning.

Vid denna tidpunkt saknas det vetskap om huruvida EG ställer vissa ekonomiska villkor, såsom uppfyllande av ekonomiska villkor för den monetära unionen, för nya medlemsländer. Dessa kriterier berör inflation, statsskuld, räntenivå och valutans stabilitet.

Enligt tilläggsprotokollen för det nya utkastet till grundfördrag, som godkändes i Maastricht i december 1991 kan Storbritannien och Danmark om de så vill stanna utanför den monetära unionen. Frågan om ett nytt medlemsland också kan använda denna möjlighet kan utredas först i samband med medlemsförhandlingarna.

1.3.3. Tullunion

Medlemskap av tullunionen förutsätter att en med EG gemensam gränstull tas i bruk. Handeln mellan de länder som deltar i tullunioner tenderar att öka. En tullunion åsidosätter delvis handeln med de länder som stannar utanför tullunionen. Forskning har påvisat att EG-ländernas interna handel tydligt har förstärkts som en följd av tullunionen. Den diskriminerande effekt som EG:s tullunion förorsakat handeln med tredje länder har i förhållande till denna handelsexpansionseffekt varit förhållandevis liten. En betydligt större diskriminerande effekt har uppenbarligen däremot EG:s gemensamma jordbrukspolitik på jordbruksprodukter utifrån EG.

Finlands gränstull är något högre än EG:s gränstull för förädlade produkter och lägre för råvaror. Finlands deltagande i tullunionen skulle sålunda uppenbarligen förorsaka förskjutning från handel med tredje land mot handel som riktar sig till EG-området, och något försäva produktionsförutsättningarna för förädlade produkter i Finland.

EES-avtalet har ur handelsutvecklingens synvinkel sannolikt liknande effekter som tullunionen. I EES-avtalet försvinner redan merparten av handelsbarriärerna. Handeln med jordbruksprodukter kvarstår ändå som ett undantag och beroende på olika gränstullar förorsakar även ursprungsreglerna en avvikelse i förhållande till EG-länderna. Att stanna utanför tullunionen skulle emellertid för den finländska industrin i jämförelse med till exempel den svenska industrin innebära en försämring av den relativa konkurrensförmågan, eftersom Sverige uppenbarligen i varje fall som medlem av EG kommer att delta i EG:s tullunion.

Om tullunionen har tullstyrelsen på uppdrag av UM gjort en utredning. Därför behandlas inte tullunionens effekter i detalj i denna publikation.

1.3.4. Deltagande i EG:s gemensamma jordbrukspolitik

I och med EG-medlemskapet blir vi tvungna att delta i jordbruksprodukters fria handel inom hela EG. EG:s gemensamma jordbrukspolitik förorsakar ett avsevärt anpassningstryck på den finländska jordbruksproduktionen.

Det finländska jordbrukets producentpriser är dubbla i jämförelse med EG och konkurrensförmågan är sålunda svag. En gemensam jordbrukspolitik skulle tydligt minska på Finlands jordbruksproduktion. I synnerhet produktionsförutsättningarna för spannmål skulle kännbart begränsas i Finland.

Som följd av lägre priser skulle även det inhemska jordbrukets produktionskostnader minska och jordbrukets produktionsstruktur kraftigt förändras. Man kan därför presentera endast mycket osäkra scenarier över jordbruksproduktionens anpassningsbehov.

Som motvikt till jordbruksproducenternas förluster sjunker å andra sidan konsumentpriserna tydligt, vilket kommer konsumenterna till nytta. Även statens jordbruksstöd minskar. EG:s erfarenheter visar också, att det urval av livsmedel som står konsumenterna till buds har som följd av jordbrukets frihandel ökat och blivit mångsidigare. Samtidigt har man i varje EG-land kunnat specialisera sig på produktionen av de varor som bäst lämpar sig för varje medlemsland.

1.3.5. Effekter på beskattningen

EG-medlemskapet förutsätter att beskattningen delvis harmoniseras. Inom omsättningsbeskattningen måste EG:s harmoniserade mervärdesskattesystem tas i bruk, i vilket normalskattebasen är minst 15 %. Dessutom finns det en nedsatt 5 procent skattebas för vissa varor. Även företagsbeskattningen måste i viss mån harmoniseras, men detta har inte nämnvärda vinsteffekter. Direkt personbeskattning finns det inte behov av att harmonisera.

De mest betydande effekterna riktar sig på tillverkningsbeskattningen. Som följd av harmonisering skulle intäkterna från produktacciserna minska med till och med 15 miljarder mark. Skatteintäkternas minskning kan på lång sikt kompenseras, ifall medlemskapet i tillräcklig mån ökar den ekonomiska tillväxten i Finland.

1.3.6. Effekter på nationalekonomin

EG-medlemskapets ekonomiska effekter är ganska komplicerade och riktar sig mot hela nationalekonomin. Att presentera en allomfattande bedömning av effekterna är därför mycket svårt.

I denna utredning har man gjort en helhetsbedömning av effekterna genom att utnyttja finansministeriets nationalekonomiska modell (Kessu-modellen). Modellberäkningen av EG-medlemskapets effekter har förenklats till vissa centrala antaganden, som berör pris- och räntenivån, jordbruket, beskattningen samt pris- och lönenivåns anpassning.

Vid tolkning av modellberäkningarna har man beaktat att den totalekonomiska modellen främst använts som hjälpmedel för granskning av konjunkturer på medellång sikt.

EG-medlemskapets effekter handlar emellertid om nationalekonomins strukturella anpassning på lång sikt. Vissa aspekter såsom förändringar i de ekonomiska aktörernas beteende,

vilket följer av till exempel uppkomsten av en ekonomisk och monetär union kan i detta skede inte alls på ett pålitligt sätt inkluderas i modellen. Branschvisa förändringar som förorsakats av tullunionen har inte heller tagits med i modellberäkningarna.

Med tidigare nämnda antaganden i jämförelse med EES-alternativet skulle EG-medlemskapet öka bruttonationalprodukten med nästan 8 procent, vilket i sin tur skulle öka antalet arbetsplatser i Finland med hundra tusen. Finlands prisnivå skulle sjunka närmare EG:s genomsnittliga prisnivå och inflationstakten skulle som följd av den monetära unionen förenhetligas med EG:s nivå. Skatteintäkternas minskning som följd av harmonisering av beskattningen skulle kompenseras av en snabbare ekonomisk tillväxt.

2. NATIONALEKONOMINS UTVECKLING I FINLAND SOM MEDLEM AV DET EUROPEISKA EKONOMISKA SAMARBETSOMRÅDET

År 1990 stannade den ekonomiska tillväxten i Finland och därpå följande år minskade totalproduktionen med 5,5 procent. Under dessa två år hade nationalekonomin kunnat växa med totalt 4,5 procent, ifall Finlands export till Sovjetunionen och andra länder inte rasat och den markanta skuldsättningen samt andra orsaker inte hade förlamat vår nationalekonomi. Sålunda är Finlands produktion nu 10 procent under den så kallade fulla sysselsättningsnivån på lång sikt.

Med den ekonomiska recessionen har våra nationalekonomiska problem, såsom utländsk skuldsättning, arbetslöshet och den offentliga ekonomins skuldsättning tillspetsats. Oberoende av integrationslösning måste Finlands ekonomi under de kommande åren balanseras. Därför antas det i denna utredning, att man både i EES-alternativet och EG-medlemskapsalternativet i Finland utövar en ekonomisk politik som stöder den ekonomiska tillväxten. Detta innebär att nationalekonomin med tiden leds in på en tillväxttakt som förutsätter full sysselsättning.

Ifall vår kostnadsnivå i förhållande till våra konkurrentländer inte kan hållas konkurrenskraft, leder både EES-lösningen och medlemskapet av den Europeiska gemenskapen med tiden till minskning av Finlands produktion, omfattande emigration och sänkning av levnadsstandarden.

Om man lyckas bibehålla konkurrensförmågan stark, växer den finländska nationalekonomins produktion i EES-alternativet med $2 \frac{3}{4}$ procent från år 1991 till år 2005. Exportens tillväxt når under denna period i medeltal upp till 5 procent per år och importens tillväxt stannar vid $3 \frac{1}{4}$ procent per år. Tillväxten för den offentliga sektorns efterfrågan blir $1 \frac{1}{2}$ procent per år, eftersom balanseringen av nationalekonomin fordrar att finanspolitiken hålls mycket stram under de kommande åren. Tillväxten för investeringar och den privata efterfrågan blir $2 \frac{1}{2}$ procent per år under den ovan granskade perioden.

År 1992 ökar Finlands utländska nettoskuld upptrappad av devalveringen till närmare 200 miljarder mark dvs till över en tredjedel av bruttonationalprodukten. På grund av växande räntekostnader minskar bytesbalansens underskott, 17 miljarder mark, för detta år ganska långsamt under de kommande åren. Den utländska nettoskuldens förhållande till bruttonationalprodukten stiger i år till 37 %. I fall av stark konkurrensförmåga minskar exportens snabba tillväxt bytesbalansunderskottet och den utländska nettoskuldens förhållande till bruttonationalprodukten fram till år 2005 till mindre än en fjärdedel.

Med stöd av en stark konkurrensförmåga ökar industriproduktionen från år 1991 till år 2005 med i genomsnitt $3 \frac{1}{2}$ procent och metallindustrins produktion även snabbare. Inom servi-

cebranscherna är produktionens tillväxt också ganska snabb, eftersom den inhemska efterfrågan självfallet ökar när hela ekonomins tillväxt blir snabbare. EES-avtalet ökar effektiviteten inom servicebranscherna när den utländska konkurrensen skärps. Tack vare EES-avtalet etablerar utländska företag sig på den finländska servicesektorn, varvid exporten av vinster och andra kapitalinkomster inom dessa branscher ökar från Finland till utlandet. Samtidigt etablerar sig också konkurrensdugliga finländska serviceföretag i andra EES-länder. Detta innebär enligt målsättningen för EES-avtalet att produktionen inom den nuvarande slutna sektorn i alla EES-länder effektiveras.

Även om Finlands nationalekonomi växer med en årlig tillväxttakt om nästan tre procent, ökar arbetsplatserna i Finland relativt långsamt. Först i mitten av nästa årtionde finns det i Finland lika många arbetsplatser som före den nuvarande recessionen. Den dåliga sysselsättningsutvecklingen är en följd av å ena sidan den slutna sektorns effektivisering på grund av EES-avtalet, å andra sidan den strama finanspolitiken, som tillåter endast en långsam tillväxt av sysselsättningen på den offentliga sektorn. Det är sannolikt att det i Finland under detta årtionde finns över 200 000 arbetslösa per år. Om man ännu under nästa årtionde lyckas hålla konkurrensförmågan stark och den ekonomiska tillväxten snabb kan arbetsmarknaderna uppnå balans i slutet av nästa årtionde, när efterfrågan av arbetskraften avtar på grund av demografiska orsaker.

Även den offentliga ekonomins balans repar sig långsamt. Under de kommande åren växer den offentliga sektorns utgifter snabbare än skatteintäkterna, eftersom skatteintäkternas tillväxt blir snabbare först i och med den ekonomiska tillväxten. Den offentliga ekonomins nettoskuld i relation till bruttonationalprodukten stiger från mindre än 5 procent ifjol till klart över 20 procent i mitten av detta årtionde. Härefter börjar den offentliga skuldsättningen minska, förutsatt att nationalekonomin växer enligt beräkningarna och bruttoskattesatsen återgår till fjolårets nivå dvs 37 1/2 procent. Den offentliga ekonomins balansåtervinning efter mitten av detta årtionde förutsätter självfallet en fortsättningsvis stram finanspolitik, varvid de offentliga utgifterna skulle öka betydligt långsammare än till exempel under det förra årtiondet.

3. EG-MEDLEMSKAPETS EFFEKTER PÅ JORDBRUKSSEKTORN

3.1. Effekter på jordbruket

År 1991 var det finländska jordbrukets totalavkastning räknat i finländska producentpriser 24 miljarder mark. Konstgödsel, köpfoder, energi och andra mellanprodukter anskaffades till jordbruket för 12 miljarder mark. Således var jordbrukets mervärde dvs bruttonationalprodukt 12 miljarder mark eller 2 1/2 procent av Finlands bruttonationalprodukt.

Jordbruket sysselsatte ifjol 160 000 personer, vilket av alla sysselsatta personer utgjorde mindre än 7 procent.

År 1991 motsvarade jordbrukets investeringar nästan 5 miljarder mark dvs fyra procent av Finlands fasta investeringar. Jordbrukets kapitaltillgångar var 65 miljarder mark. Av detta utgjorde ladugårdarnas och andra lantbruksbyggnaders gängse värde 26 miljarder mark, traktorers och andra maskiners samt apparaters totalvärde 19 miljarder mark. Resten av nettokapitaltillgångarna utgörs av jordförbättringsarbeten och andra land- och vattenbyggens värde.

3.2 Den Europeiska Gemenskapens jordbrukspolitik och Finlands jordbruk

Målsättningarna för den Europeiska gemenskapens gemensamma jordbrukspolitik tillsattes redan i Rom-fördraget. Till dessa hör höjning av jordbrukets produktivitet och som följd därav en rimlig inkomstnivå och levnadsstandard för jordbrukarna, stabilisering av jordbruksprodukternas marknad samt tryggnad av konsumenternas tillgång till livsmedel med rimliga priser.

Den gemensamma jordbrukspolitikens viktigaste faktor är gemensamma marknader för jordbruksprodukter, vilket innebär fri rörlighet för jordbruksprodukter från ett medlemsland till ett annat. För att skapa gemensamma marknader har man för de viktigaste jordbruksprodukterna fastslagit garantipriser, som tillämpas i alla medlemsländer. För att uppnå dem har man föränderliga importavgifter i samband med Gemenskapens externa import och på motsvarande sätt exportstödsersättning i samband med exporten. Uppnåendet av gemensamma priser för jordbruksprodukter betraktades som ett första steg mot harmonisering av industrins lönekostnader, vilket skulle skapa grund för industriprodukters gemensamma marknader.

I den gemensamma jordbrukspolitikens ingår också principen om gemenskapspreferens dvs EG:s egna produkter ges företräde inom jordbrukshandeln, och ett gemensamt finansieringsansvar för jordbrukspolitikens utgifter.

Den gemensamma jordbrukspolitikens omfattar alla Finlands viktigaste jordbruksprodukter inklusive frukter, bär, grönsaker samt för deras utrikeshandel viktiga förädlade produkter. Potatis och ärter och bönor, som odlas till foder, har egna system.

EG-medlemsländernas regeringar har inom vissa gränser möjlighet att komplettera Gemenskapens jordbruksstöd med egna stöd och i vissa fall erhålla understöd från den gemensamma budgeten till denna verksamhet. Understödet är vanligtvis riktat till strukturrationaliseringar. För att understödet inte skulle förvränga Gemenskapens inre handel måste olika stödformer underkastas EG-kommissionens godkännande. Till exempel tilläggsprisstöd är förbjudna. För bekämpning av växtparasiter och djursjukdomar finns det också enhetliga bestämmelser i EG. Dessa föreskrifter ingår huvudsakligen redan i EES-avtalet.

I Gemenskapens inre handel används ett jordbruksvalutasystem och speciellt så kallade gröna valutakurser. Dessa tryggar i princip förverkligandet av ett enhetligt garantipris inom Gemenskapen genom att eliminera fluktuationer mellan medlemsländernas valutakurser, varvid valutakursförändringarna inte förvränger jordbruksprodukternas konkurrens. Med de gröna valutakurserna har man i praktiken också styrt de nationella jordbruksprodukternas garantipriser mer än valutakursförändringarna hade gett anledning till. Det finns ett principbeslut om upphävande av systemet från början av 1993. Tillsviðare vet man inte hur det skall förverkligas.

I EG förändras Finlands jordbruksadministrativa normsystem till väsentliga delar helt. Nuvarande jordbruksinkomstlag, sockerlag och specialväxtlag samt de statliga stödsystem som de förutsätter ersätts med EG:s gemensamma produktspecifika marknadsarrangemang. Även den lagstiftning som anknyter sig till Gemenskapens strukturfonder, speciellt jordbrukets marknads- och styrningsfond ersätter den nuvarande landsbygdsnäringslagen.

I EG har jordbruksprodukterna en prisgaranti, varvid deras marknadsföring garanteras. På grund av detta finns det inte inom jordbruket konkurrens i ordets traditionella betydelse till exempel mellan stora och små lantbruk. Garantipriserna för Gemenskapens jordbruksprodukter

ter sätts i praktiken på basis av kostnaderna för i genomsnitt ineffektivare gårdar. Därför kanaliseras fyra femtedelar av Gemenskapens jordbruksstöd till en femtedel av lantbruken.

I början av år 1992 är jordbruksprodukternas producentpriser i Finland ungefär de dubbla i jämförelse med motsvarande priser i nordliga EG-länder, även om priserna ännu i slutet av 1970-talet var på samma nivå. Det finländska jordbrukets anpassning till EG:s producentprisnivå beror väsentligen på hur man lyckas sänka jordbrukets kostnader. Som EG-medlem sjunker priserna för den finländska jordbruksproduktionens produktionsinsatser på grund av hårdare konkurrens och mindre efterfrågan av insatsvaror. Kapitalets pris sjunker som följd av att ränteskillnaden i förhållande till andra EG-länder helt försvinner i en monetär union. Å andra sidan minskar förutsättningarna för att erhålla statligt räntestöd i Finland i jämförelse med nuvarande situation.

Agrarjordens pris sjunker i Finland till europeisk nivå dvs till hälften av det nuvarande eller till och med under det, eftersom genomsnittsskördarna i Finland endast utgör drygt hälften av motsvarande i Mellaneuropa. Detta kan innebära förändringar i till exempel arvsbeskattningen, som för närvarande delvis hindrar jordpriset att sjunka vid generationsväxling. Praxisen vid syskonkvot måste sannolikt ändras, eftersom den för utveckling av lantbruket förorsakar en allt för stor utgiftspost. Till exempel i Tyskland anstränger en generationsväxling lantbrukets ekonomi förhållandevis litet. Syskonens (och skatteuppbärens) rättigheter borde tryggas i samband med en eventuell återförsäljning av lantbruket, på så sätt att vårt jordbruk inte åsamkas extra konkurrensnackdelar.

Som följd av att de relativa priserna för jordbruksprodukter och produktionsinsatsvaror sjunker förändras jordbrukets produktionsstruktur avsevärt. Dessa förändringar är så stora, att det på basis av ett historiskt material är svårt att bedöma deras inverkan på Finlands jordbruk. Det bör noteras, att även utan ett EG-medlemskap kan man bli tvungen att som följd av GATT:s Uruguay-rond att minska det finländska jordbrukets totalstöd.

Härvid minskar den faktiska skillnaden mellan medlemskap och alternativet att stanna utanför EG, även om också EG blir tvunget att anpassa sig till Gatt-rondens resultat.

Med tanke på det finländska jordbrukets framtid är det mycket viktigt att få en tillräckligt lång övergångsperiod i EG-medlemsförhandlingarna.

I Portugal och Spanien, där vissa jordbruksprodukters priser före anslutning till medlem var högre än motsvarande EG-priser, använde man under övergångsperioden så kallade kompenserande anslutningsavgifter (ACA) och tilläggshandelsmekanismer (STM). Av dessa innebar den förra i praktiken jordbruksexportstöd och jordbruksprodukters importavgifter, som sänktes enligt ett på förhand bestämt program under övergångsperioden. Den senare innebar å andra sidan kvantitativa importrestriktioner, vilkas storlek också inom ramen för ett på förhand uppgjort schema ökade. Inom ramen för dessa importskyddsmekanismer fick marknadspriset fritt ta form. Portugal fick i själva verket för vissa produkter såsom mjölk och svinkött behålla sitt gamla system under medlemskapets fem första år. Eftersom prisskillnaden för spannmål mellan Portugal och övriga EG har visat sig vara alldeles för stor, för att man inom ramen för övergångsperioden skulle kunna anpassa den, erhåller portugisiska producenter en gradvis avtagande kompenserande tilläggsersättning fram till slutet av detta årtionde. EG står för 65 procent av understödets kostnader.

Övergångsperiodens längd bestämdes i Spanien och Portugal för de flesta produkter till 10 år. Den har fördelats i två faser vanligtvis som så, att de institutioner som marknadsarrangemangen förutsätter blir verksamma senast efter 5 år, men ovan nämnda gränsskyddsmekanismer hålls kvar delvis även därefter. Vid förhandling av övergångsperiod var ifrågavarande

länders styrka deras relativa fattigdom och jordbrukets tämligen höga sysselsättningsgrad. Även om motsvarande argument Finland inte har lika stor relevans, har jordbruket en viktig betydelse för sysselsättningen i vissa områden och landsbygdens befolkningsunderlag.

Vid sidan av ovan nämnda argument skulle man kunna använda Finlands ogynnsamma klimatologiska läge, såsom en kort växtperiod och låg värmesumma som grund för att en stor del av våra nuvarande utvecklingsområden borde ingå i EG:s regionala stöd för jordbruket. Till exempel i Västtyskland räknas 53 procent av jordbruksarealen till ogynnsamma produktionsområden. Å andra sidan har man som en klar princip vid utvecklandet av Gemenskapens regionala stöd haft att dessa inte riktar sig till producentpriset. Det regionala stödet liksom också övriga strukturella stöd från det europeiska jordbrukets styrnings- och garantifond, riktas i första hand till investeringar som befrämjar effektivisering av produktionen, ändå emellertid på så sätt, att produktionens kvantitet inte ökar. Dessutom betalar man som regionalt stöd ur FEOGA inkomststöd på basis av hektararealen och antalet husdjur. Dessa kan inom vissa gränser kompletteras ur statens budget.

Kommissionens reformförslag för den gemensamma jordbrukspolitiken innebär att direkt inkomststöd av detta slag beviljas till hela Gemenskapens område. Stödet är fortfarande regionalt differentierat, men gynnar även utvecklade jordbruksområden, eftersom dessa antas lida mest av reformen. En väsentlig aspekt är emellertid att stödet förändras från prisstöd till budgetstöd.

Detta skulle öka det finländska jordbruksstödet från EG:s budget till ungefär det dubbla i jämförelse med nuvarande bestämmelser. Lantgårdarnas investeringar minskar åtminstone till hälften under övergångsperioden, vilket avspeglas i handeln för jordbrukstillbehör. GATT-rondens eventuella slutresultat inverkar i samma riktning.

Jordbrukets nuvarande lägenhetsstruktur bestämmer åtminstone på medellång sikt jordbrukets regionala struktur. Husdjursproduktionens, speciellt mjölkboskapens, kärnområde kommer fortsättningsvis att vara i mellersta- och östra Finland. Åkerbruket blir allt mer gräsdominerat och sannolikt med en lägre konstgödselnivå, eftersom spannmålets och proteinfödrets priser kommer att vara låga.

EG-medlemskapet ger upphov till de största förändringarna inom spannmålsodling, eftersom merparten av spannmålsodlingen torde bli olönsam i Finland. Spannmålsodlingen koncentreras allt mer till södra och sydöstra Finland och även där är huvudsakligen endast deltidsodlingen lönsam. Å andra sidan finns de bästa förutsättningarna för bi-inkomster i södra Finland.

Med undantag av tätorternas gränsområden är nästan det enda bruksalternativet för agrarjorden skogsodling. Eftersom plantering av åkrar med skog är relativt dyrt och skogsmarkens avkastning är väsentligt mindre än åkerjordens, fortsätter odlingsverksamheten i synnerhet i de områden som kan erbjuda inkomster även på andra branscher. De gårdar som avstår från spannmålsodling kan också övergå till produktion av kött enligt deltidsprincip, om det visar sig vara lönsamt. Även härvid måste gräsfodret lagras och kraftfodret användas, eftersom betesperioden endast räcker fyra månader.

Arrendeodling kan också öka markant, eftersom man på så sätt kan öka storleken på jordbrukslägenheterna med relativt liten kapitalinsats. Investeringar för till exempel expanderings av mjölkproduktionens enhetsstorlek till det mångdubbla är i princip också möjligt. Huruvida samhället deltar i finansieringen av dylika åtgärder beror på hurdana uppgifter jordbruket i fortsättningen ges. Mycket stora husdjursproduktionsenheter som befinner sig nära foderimporter skulle höja jordbruksstödet, som Finland får från EG, till den del som produktio-

nen skulle vara inriktad på export eller råämnen för exportvaror. Uppnående av målsättningarna för landsbygdsbosättning befrämjar emellertid inte dylika stora enheter.

Som följd av att produktionen i stor omfattning minskar, gör också antalet personer som får sitt levebröd från jordbruket det. Lantbrukets externa utkomstmöjligheter inom spannmålsodlingens kärnområde i södra Finland kan emellertid trygga gårdarnas fortsatta bruk för bostadsändamål, eftersom redan nu har lantgårdarnas externa inkomster en stor betydelse för odlarfamiljen. Som följd av att jordbruksproduktionen minskar, avtar också efterfrågan av konstgödsel, jordbruksmaskiner och andra jordbruksinsatsvaror samt produktionen av deras mellanprodukter och investeringsvaror i Finland.

Självförsörjningen av de viktigaste livsmedlen sjunker avsevärt från nuvarande nivå. I synnerhet självförsörjningsgraden för spannmål skulle bli låg under övergångsperiodens lopp. Självförsörjningsgraden för flera husdjursprodukter sjunker klart under hundra procent. Till den gemensamma jordbrukspolitikens natur hör upprätthållande av försörjningssäkerheten inom hela EG och inte enskilt i varje medlemsland. Jordbrukets nationella försörjningssäkerhet kan ändå upprätthållas med specialåtgärder, såsom att se till att det finns tillräckligt med maskinkapacitet och andra produktionsinsatser, som försörjningskapaciteten förutsätter.

Vid bedömning av EG-medlemskapets ekonomiska effekter på Finlands jordbruk har utgångspunkten varit den att EG:s genomsnittliga producentpriser enligt början av år 1992 års valutakurser är hälften av Finlands motsvarande priser. Om priserna för det finländska jordbrukets produktionsinsatser och jordbrukets insatsstruktur skulle kunna anpassas väl, skulle det även i förhållanden som råder under EG-medlemskap finnas kvar ett driftsöverskott. Härvid kan man anta att jordbruksproduktionen skulle minska med endast en tredjedel i Finland. En kraftigare minskning av produktionen skulle nödvändigtvis inte längre sänka priserna för jordbrukets produktionsinsatser, eftersom produktionsinsatsernas marknader krymper under gränsen för lönsamhet.

I detta skede är det svårt att bedöma hur stor nationell jordbruksbudget Finland som medlem av EG kommer att ha. Av nuvarande jordbruksnettoutgifter som ingår i Finlands statsbudget anknyter sig 8,5 miljarder till sådana jordbrukspolitiska åtgärder, som förändras när Finland tillämpar EG:s gemensamma jordbrukspolitik. I dessa nettoutgifter ingår inte statligt stöd som anknyter sig till exempel semester- och vikariatihjälpsarrangemang samt jordbrukets pensionsstöd och som uppgår till 3 miljarder mark.

Enligt OECD-statistik är EG-medlemslänternas nationella jordbruksbudgeter 1-3 procent av deras totalbudgeter. I Västtyskland är denna andel minst, eftersom en ansevärd del av jordbruksstödet där kanaliseras som socialstöd samt via delstaterna. I Finland skulle en 3 procents andel av statens budget motsvara ca 5 miljarder mark, som kan vara allt för stor, eftersom det nationella stödet måste vara väl motiverat och dess storlek i förhållande till jordbrukets bruttonationalproduktandel kan inte vara oproportionerligt större i jämförelse med andra EG-länder.

Om det finländska jordbrukets totalavkastning skulle minska med en tredjedel på grund av medlemskap i Gemenskapen, skulle det finländska jordbrukets mervärde som följd av EG-medlemskap vara ca 5 miljarder mark. Jordbrukets andel av bruttonationalprodukten skulle krympa till mindre än 1 procent. Detta skulle vara en klart mindre andel än i något annat EG-land.

I EG-kommissionens reformförslag för den gemensamma jordbrukspolitikerna har man gjort ett tydligt linjeval för att förändra jordbrukets stöd från prisstöd till olika slag av direkta stöd på så sätt, att i genomsnitt ineffektivare jordbruk skulle gynnas på bekostnad av effektivare

lantbruk. Understöden skulle betalas ur EG:s budget. I kommissionen har man utfört en preliminär beräkning av hur mycket understöd Finlands jordbruksproduktion för år 1990 skulle erhålla, om kommissionens reformförslag skulle förverkligas. Enligt kommissionen skulle FEOGA:s garantifond delta i finansieringen av Finlands jordbruk med till och med 2 miljarder mark, då man från den produktion som använts som kalkylbas avdragit överproduktionen av mjölk och svinkött. Dessutom uppskattas stödet från FEOGA:s styrningsfond till åtminstone en halv miljard mark. Enligt nuvarande bestämmelser skulle stödet uppgå till sammanlagt 1 miljard mark. Ökningen av understödet i jämförelse med nuvarande politik beror på att stödet baserat på jordbruksareal och antal husdjur skulle öka.

Jordbrukets avgifter skulle begränsa sig till importavgifter för socker, som högst skulle vara 40 miljarder mark.

Om jordbruksutgifterna i Finlands statsbudget vore 3,5 miljarder mark och man från EG:s budget i det förnyade systemet skulle erhålla enligt ovan 2,5 miljarder mark skulle det finländska jordbrukets totala stöd uppgå till 6 miljarder mark. Formen för understödet skulle nästan helt vara av annat slag än prisstöd, och det skulle fördela sig mycket jämnare än för närvarande, närmast på regionalpolitiska grunder.

Med nuvarande konsumtion av jordbruksprodukter kunde de finländska konsumenternas nytta av EG-medlemskapet stiga över 5 miljarder mark, förutsatt att förändringarna i producentpriserna till fullo avspeglar sig i konsumentpriserna. Jordbruksproducenternas förluster skulle uppgå till 6 miljarder mark. På producenternas förlust inverkar förutom producentpriserna även insatsvarornas priser och deras sammanlagda effekt på produktionen.

Som kort sammanfattning av det som ovan beskrivits följer stora förändringar för jordbruksnäringsen och för dem som får sitt levebröd därav. De priser som fås för produkterna sjunker till ungefär hälften av nuvarande priser, produktionen minskar med uppskattningsvis 1/3 och antalet sysselsatta personer inom jordbrukssektorn minskar med ca 1/4.

Samtidigt förlorar jordbruksförmögenheten i värde. Till exempel åkerns pris sjunker till mindre än hälften av nuvarande. Konsumenterna betalar mindre för sina livsmedel och utbudet av livsmedel i Finland blir mångsidigare. GATT:s Uruguay-rond förorsakar vid förverkligande förändringar i de olika alternativens lönsamhet. De krav på förändring som rondens förutsätter är större för Finland än för EG. På grund av detta minskar skillnaden mellan EES-avtalet och EG-medlemskap. Dessutom skulle budgetöverföringarna från EG till Finland i jämförelse med nuvarande växa.

EG-medlemskapets direkta effekter och anpassningstryck fördelas inte jämt på den finländska nationalekonomins olika sektorer, utan de skulle vara allra starkast inom jordbruket. Vid anslutning till EG bör man begrunda, hur och i vilken omfattning de som blir lidande av medlemskapet kunde ersättas sina förluster.

I medlemsskapsförhandlingarna är det problematiskt att få permanenta undantag för Finlands jordbruk. Om den gemensamma jordbrukspolitikens emellertid tydligt skulle leda till en klart ohållbar situation för jordbrukets kontinuitet och landsbygdens livskraft i något medlemsland, skulle detta vara mot Rom-fördraget och andan i motiveringarna för ett flertal av den gemensamma jordbrukspolitikens bestämmelser.

På längre sikt torde man även i Finland sträva efter att mer än tidigare av jordbrukets produktionsvärde producera en större del på lantgårdarna och minska inköpen av produktionsinsatser. Härvid skulle jordbrukets mervärdesandel av Finlands bruttonationalprodukt stiga över 1 procent. Då torde ett 3,5 miljarder marks budgetstöd ännu vara realistiskt. Finlands medlemskap i EG skulle härvid minska jordbruksstödet i Finlands statsbudget med 5 miljarder mark.

Å andra sidan skulle Finlands avgifter till Gemenskapen vara i samma storleksklass, vilket innebär att medlemskapet inte väsentligen skulle inverka på balansen i Finlands statliga ekonomi.

3.3. Effekter på fiske

Även inom fiskerinäringen tillämpar man inom EG en gemensam politik speciellt en gemensam pris- och marknadspolitik, regleringspolitik och strukturstödspolitik. Fiskerinäringens prispolitik grundar sig på garantipriser, som upprätthålls med hjälp av EG:s stödköp och gränsskydd. Den gemensamma fiskeripolitiken har emellertid utvecklats för främst industriellt djuphavsfiske och den är därför som sådan inte lämplig för Finlands fiskerinäring och fiskhandel, som bedrivs i jämförelsevis liten skala. Det största hotet för vår fiskerinäring utgörs av fiskekvoternas fördelning för lax och torsk på Östersjön. Den positiva aspekten i EG-medlemskapet skulle vara hinderfritt inträde för finländsk gravlax till EG-marknaderna. I motsats till jordbrukets och trädgårdsproduktionens anpassning till EG:s prinsnivå skulle Finlands fiskerinäring inte åsamkas stora anpassningsproblem.

3.4. Effekter på livsmedelsindustrin

3.4.1. Nuvarande läge och läget enligt EES

År 1990 var nettovärdet för den finländska livsmedelsindustrins produktion 49 miljarder mark och förädlingsvärdet 12 miljarder mark. I livsmedelsindustrin har härvid medräknats foderindustrin och framställning av produktionsinsatser till övrig livsmedelsindustri, dock ej tobaksindustrin. Branschen sysselsatte närmare 52 000 personer.

Mätt med förädlingsvärde var slakt- och köttförädlingen som baserar sig på inhemska råvaror, framställningen av drycker och bageriprodukter samt mjölkförädlingen de främsta sektorbranscherna som sammanlagt utgjorde över 2/3 av livsmedelsindustrins förädlingsvärde.

Livsmedelsexportens värde var år 1990 nästan 2,4 miljarder mark. Livsmedelsexporten fick ur statens budgetmedel, enligt lagen om livsmedelsprodukters accis, prisskillnadsersättningar för 469 miljoner mark. Omsättningskattestödets storlek var 800 miljoner mark.

Livsmedelsimportens värde var ca 4,6 miljarder mark. Importen utifrån EES-området uppgick till ca hälften av detta. För de viktigaste produkternas del fördelade sig importen enligt följande:

Produkt	Importens värde, milj. mk	Den externa EES- importens andel , %
frukt	960	75
fruktkonserver	114	58
fruktsafter	145	74
kaffe	511	93
grönsaker	400	15
fisk- och fiskeriprodukter	392	21
choklad och sötsaker	266	1
alkoholdrycker	238	16
socker och sockerprodukter	218	38
bageriprodukter	137	0
mejerivaror	55	0

Handels och industriministeriet lät år 1990 utföra en utredning om livsmedelsindustrins konkurrensförmåga hos WIDERI Financial Management Consulting Oy. I denna utredning jämfördes å ena sidan den allmänna prisnivån mellan Finland och Europas länder, å andra sidan tillverkningskostnaderna för vissa produkter. Följande länder ingick i jämförelsen: Sverige, Danmark, Tyskland och England. Produkterna som jämfördes var följande: vetemjöl, vitt matbröd, socker, kött, smör, ost, margarin, jordgubbssylt, gurkkonserv och djupfrysad färdigmat (pizza, lasagne).

Enligt resultaten var kostnadsnivån för produktionen av dessa varor i Finland i förhållande till genomsnittskostnaderna i de jämförda länderna med avseende på råvarukostnader mer än dubbla och vad allmänna kostnader beträffar mindre än de dubbla. I övriga kostnader fanns det inte någon större väsentlig skillnad.

Till allmänna kostnader räknades bland annat försäljnings-, marknadsförings- och reklamkostnader och industrins distributionskostnader. De allmänna kostnaderna kan anpassas av företagen själva. Anpassning till utvidgade marknader minskar förädlingsmarginalerna även på hemmamarknaderna. Livsmedelsindustrin besväras på många branscher av överkapacitet, som sänker driftskvoten och höjer verksamhetens kapitalkostnader.

Enligt resultaten för den ovan nämnda jämförelsen kan man konstatera att handelns effektivitet i Finland är på Sveriges nivå, men effektiviteten kunde förbättras i jämförelse med Tyskland och England.

I samband med importen uppbär man importavgifter för bland annat kött, mjölkprodukter och spannmålsprodukter. Meningen är att höja importvarornas priser till den inhemska prisnivån. Importavgiften bestäms till ifrågasvarande jordbruksprodukters prisskillnader mellan hemmamarknadspriset och världsmarknadspriserna.

I frihandelsavtal som ingåtts mellan EG och EFTA-länder tillämpar man för livsmedel och vissa andra förädlade livsmedel accisbeskattning kombinerad med ett prisgarantisystem för råvaror. Prisutjämnningen utförs på basis av prisskillnaden mellan de i produkten ingående jordbruksbaserade råvarornas pris på hemmamarknaden och världsmarknaden. Importvaror-

nas råvarupriser höjs med accis till inhemsk prisnivå. På motsvarande sätt sänks exportvarornas råvarupriser med prisskillnadsersättning till världsmarknadsnivå.

I EES-avtalet utvidgas livsmedlens frihandel. I prisutjämningsystemet inkluderas som nya produkter sylt och marmelad, margarin som innehåller mjölkfett och vissa andra produkter som innehåller mjölkfett samt vissa alkoholdrycker. Dessutom upptas i frihandeln vissa nya produkter såsom kaffe, te, senap och vissa alkoholdrycker. Dessa produkter lämnas emellertid utanför prisutjämnningen. Vid sidan av att licenser avskaffas, också tullarna för dessa produkter eller de sänks enligt en på förhand överenskommen tidtabell. Avskaffandet av tullar gäller nuförtiden också för pastaprodukter, matbröd och för vissa mjölkprodukter uppburna resttullar.

I EES har man också kommit överens om att förenhetliga prisutjämningsystemen dvs införa nettokompensationssystem. Tillsvidare har det inte funnits klara bestämmelser om prisutjämnningen. Det finns system i bruk som grundar sig både på standardrecept och på verklig råvaruförbrukning.

Det nya prisutjämningsystemet grundar sig på prisskillnaden enligt varans verkliga råvaruinnehåll. Prisskillnadsersättningen och importavgiften bestäms på basis av råvaruinnehållsförklaringen som bifogas till exportörens ursprungsbevis. Råvarans prisskillnadsersättning och importavgiftens storlek baserar sig på skillnaden mellan den lägsta prisnoteringen i importlandet och EES-landet. Priserna måste vara verkliga priser som industrin betalat för sin råvara.

Det från början av år 1993 i kraft varande prisutjämningsystemet kan tillämpas på nästan alla de produkter som hör till frihandelns område. Det nya systemet är emellertid alternativt till den nuvarande praxisen, i vilken man som referenspris använder världsmarknadspriset.

Finland frigör dessutom ensidigt sin import av drygt femtio jordbruksprodukter från EG i början av år 1993. Härvid elimineras handelsbarriärer inom EG-handeln för till exempel vitlök, djupfryst paprika, ananas, citroner, vindruvor, meloner, aprikoser, persikor och kiwifrukter.

EES-avtalets effekter på den finländska livsmedelssektorn blir ganska små.

3.4.2. EG-medlemskapets effekter på Finlands livsmedelsindustri

Som medlem av EG skulle Finland följa EG:s gemensamma jordbrukspolitik, prissystem och skulle tillsammans med övriga medlemsländer ingå i en tullunion.

Transportkostnaderna ger åt inhemska jordbruksprodukter och i Finland framställda livsmedel på hemmamarknaderna ett i medeltal 9-10 procents skydd. Mot exporten av de i Finland producerade livsmedlen riktas en motsvarande belastning.

Med en försiktig bedömning skulle Finlands EG-medlemskap sänka livsmedlens konsumentpriser med en femtedel. Eftersom den inhemska jordbruksproduktionen skulle minska avsevärt, skulle den finländska livsmedelsindustrins inhemska råvarubas bli mindre. Detta skulle försvaga livsmedelsindustrins produktionsutsikter i Finland.

För Finlands jordbruk är EG-medlemskapets arrangemang för en övergångsperiod ett livsvillkor. Som grundläggande utgångspunkt borde man ha, att livsmedelsindustrin bör bli delaktig av jordbrukets enhetliga arrangemang. Nettokompensationssystemet som baserar sig

på verklig råvaruförbrukning och verkliga prisskillnader och som ingår i EES-avtalet ger tekniska förutsättningar till detta. För prisutjämningen kunde man använda samma arrangemang som för uppbärande av de harmoniserade varuacciserna. Den ifrågavarande myndigheten skulle uppbära en utjämningsavgift från registrerade kommersiella företag av typen importavgift för de importerade produkter som ingår i systemet samt erlagga prisskillnadsersättning åt exportörer på basis av exporten av dessa produkter.

4. FÖRÄNDRINGAR PÅ ÖVRIGA OMRÅDEN OM FINLAND BLIR MEDLEM AV DEN EUROPEISKA GEMENSKAPEN

Verksamhetsförutsättningarna för den finländska industrin förändras på två viktiga punkter om Finland blir medlem av EG. I och med det europeiska ekonomiska samarbetsområdet EES försvinner inte alla handelshinder. Att gränskontrollerna bevaras möjliggör en kontroll av bl.a. beskattning, ursprungsregler och gör det också möjligt att bevara en nationell jordbrukspolitik.

Ett EG-medlemskap däremot innebär att Finland binder sig vid en gemensam handelspolitik och det i sin tur förutsätter att både handelshinder och begränsningar av handel med tredje land förändras. Mest påverkas de branscher som i sin produktion använder komponenter som kommer från länder utanför EG-området.

Det finns branscher som är speciellt känsliga för EES-avtalet, det är sådana som påverkas kraftigt av att tekniska regler harmoniseras och av den fria konkurrensen om offentliga inköp.

De branscher som påverkas först i och med ett EG-medlemskap är sådana som t.ex. textil- och konfektion samt bilindustrin. Bara en öppen marknad har effekt på dem.

Fortfarande kommer det i Finland att finnas kvar en s.k. slutna sektor som inte öppnas för internationell konkurrens ens i och med ett EG-medlemskap. Bland de industrigrenar som finns inom den öppna sektorn har redan nu en del anpassat sig till internationell konkurrens, främst bland dem kanske skogsindustrin.

40 procent av arbetskraften inom industrin jobbar inom branscher som är känsliga för integrationen.

För industrins del skulle de omedelbara effekterna av ett EG-medlemskap vara en ökad utrikesthandel och handel inom EG kunde då slå ut import som nu kommer från ett annat land. Den faktorn måste beaktas speciellt i ett läge där Sverige, men inte Finland blir EG-medlem.

De indirekta effekterna av ett EG-medlemskap måste räknas ut på basen av de fördelar en ökad konkurrens för med sig. Sådana konkurrensfördelar kan i och med EES-avtalet bli utnyttjade då den inhemska industrin fortfarande inte påverkas av konkurrens utifrån.

EES-avtalet påverkar mest sådana industrigrenar som redan under 80-talet förbättrat sin internationella konkurrenskraft, trots att industrins konkurrenskraft som helhet blev sämre. Dessa industrigrenar har lyckats förbättra sin produktivitet mera än konkurrenterna.

Då det gäller forskning och produktutveckling finns det en risk för att Finland bara i och med EES-avtalet inte har tillräckliga möjligheter att ta del av utvecklingen inom EG. Det föreligger då en risk för att finländarna flyttar sin forskning och produktutveckling utomlands.

Ett EG-medlemskap skulle jämfört med bara EES-avtalet ge upphov till starkare omedelbara anpassningssvårigheter. En hel rad branscher med svag konkurrenskraft skulle bli tvingade till fri konkurrens. Hur den finländska företagen klarar sig beror mycket på hur de olika branschernas konkurrenskraft och prisnivå ligger i förhållande till EG-ländernas.

Den starka integrationen mellan Finland och Sverige kan ge upphov till problem i ett läge då Sverige är EG-medlem men inte Finland. Utvecklingen av handeln mellan Finland och Sverige kan ses som ett slags indikator på hur den europeiska integrationen kommer att påverka Finlands ekonomi. Viktigt är att skogsindustrin inte i en sådan här betraktelse har samma dominerande ställning som i den nuvarande finländska exporten till EG-området. Finlands export till Sverige har under 80-talet koncentrerats till branscher och industrigrenar som enligt utredningen har en komparativ fördel i framtiden.

Blir Sverige EG-medlem utan att Finland blir det uppstår svåra anpassningsproblem för finländsk industri. T.ex. skulle handel inom EG-området slå ut den finländska exporten till Sverige.

Den industriella strukturen i vårt land påverkas på olika sätt beroende på om vi blir EG-medlemmar eller nöjer oss med EES-avtalet. EES skapar exportförutsättningar för de branscher som redan nu är starka men lämnar de sårbara branscherna helt utanför strukturförändringen. Fördelar som t.ex. en sänkning av den allmänna prisnivån som ett EG-medlemskap för med sig kommer inte oss tillgodo genom EES. Finlands möjligheter att delta i forsknings- och produktutvecklingssamarbete skulle vara svagare och investeringsströmmen som redan nu för ut mera från Finland än vad som kommer tillbaka hit skulle komma i ännu större obalans.

Ett EG-medlemskap däremot skulle tvinga in den finländska industrin i den allmänna integrationen. Det skulle betyda en svår anpassning inom många branscher och också påskynda strukturomvandlingen med alla de kostnader det för med sig.

Det ger i alla fall också en alldeles annan möjlighet att utnyttja de potentiella effektivitetsfördelar integrationen för med sig. Till följd av det skulle den finländska industrins konkurrenskraft som helhet förbättras.

Servicesektorn

Finansieringsintegrationen i Västeuropa innebär att ett av världens största frihandelsområden för finansieringsservice föds. Konkurrensen inom det här området t.ex. mellan olika företags typer kommer att vara mycket friare än den i USA. Finansieringssektorn faller inom ramen för EG:s konkurrenslagstiftningen vilket i sin tur omöjliggör att något företag monopoliserar marknaden eller förhindrar konkurrensen.

Redan i och med EES-avtalet kommer de flesta av EG:s direktiv rörande finansieringssektorn att tillämpas också i Finland. En öppning av marknaden för finansieringsföretag från alla 19 EES-länder blir i alla fall verklighet först i och med EG-medlemskap.

EG självt räknar efter att ha låtit brittiska Price Waterhouse göra en utredning med att en tredjedel av alla de fördelar integrationen för med sig står att finna inom finansieringssektorn. Ett förverkligande av programmet för den inre marknaden skulle sänka priset på olika finansieringstjänster med mellan 7 och 21 procent. Kostnadsinbesparingar skulle fås till stånd genom effektivare användning av resurserna, kunderna får flere olika slag av service från en och samma servicepunkt t.ex. Det företag som kan erbjuda de kvalitativt bästa och förmånligaste varorna kommer åt att marknadsföra dem överallt på marknadsområdet.

EFTA har gjort en egen utredning kring samma frågor eftersom organisationen förhöll sig skeptiska till en del av EG:s siffror. EFTA tror på en sparmöjlighet på finansieringssektorn på mellan 14 och 34 procent, men också till EFTAs siffror gäller det att förhålla sig kritiskt.

T.ex. inom försäkringsbranschen räknar EFTA med att Finlands prisnivå i och med en integrerad marknad kunde sjunka 35 procent. Det är en klart felaktig siffra eftersom en sådan sänkning inte ens skulle täcka riskerna.

Däremot visar en undersökning som är under arbete på Statens ekonomiska forskningscentral att priserna på liv- och skadeförsäkringspremier kunde sjunka med mellan tre och fem procent.

Skatten på försäkringspremier kan utföra ett problem om en inte marknad förverkligas. Speciellt stora försäkringstagare kan få sin försäkring utomlands utan att behöva betala skatt för dem. De finländska försäkringsbolagens internationella konkurrenskraft förutsätter att försäkringsskatten frångås.

EFTA räknar med att de finländska priserna på banksektorn kunde sjunka 20 procent. Ingen finländsk undersökning att jämföra med finns att tillgå.

I en nordisk jämförelse sysselsätter den finländska banksektorn mera folk än i de övriga nordiska länderna, men Finland ligger under det europeiska medeltalet. Bankernas lönsamhet är hos oss bara en fjärdedel av vad den är i Sverige.

En jämförelse mellan de fyra förmånligaste EG-länderna och Finland visar att det bara är när det gäller långfristiga bostadslån som den finländska prisnivån är lägst. T.ex. då det gäller kostnaderna för kreditkort ligger Finland mer än 25 procent över marknadsnivån i Europa.

Enligt EFTAs utredning skulle priset på konsumtionskrediter stiga kraftigt i och med ett EG-medlemskap, men en stegring har också annars redan skett. Då det gäller bostadslånens kostnader går det inte att föra några beräkningar eftersom det finländska systemet är speciellt, men att ha kreditkort eller ta resecheckar skulle bli betydligt förmånligare. Räntemarginalen på företagskrediter skulle sjunka hela 59 procent.

Blir Finland fullvärdig medlem av EG kan det inte uteslutas att större finansieringsinstitut kommer in på marknaden där prissättningen nu är hög och det kan innebära en minskning av bankernas inkomster med upp till 10 procent. Mest nytta av en sådan prissänkning skulle företagen ha.

Förmedlingen av värdepapper kunde enligt EFTAs utredning sjunka hela 78 procent i Finland om en integrerad marknad genomförs. Redan i och med EES-avtalet blir vi tvungna att avskaffa stämpelskatten för värdepappersöverföring. Stämpelskatten flyttar bara över handeln i finländska papper till utländska börser, en utveckling som redan skett i Sverige av motsvarande skäl.

Inom EG är de flesta former av bankservice befriade från mervärdesskatt. Undantagen är indrivningen av avgifter, administrering av andra än egna krediter samt uppbevaring och skötsel av värdepapper.

Sammanlagt kunde kostnaderna inom den finländska finansieringssektorn sjunka med ca 1,5 miljarder mark. Ett EG-medlemskap skulle sänka försäkringsavgifterna 300 miljoner mark, bankernas inkomster 1 miljard mk samt kostnaderna för värdepappershantering 60 miljoner mark.

Trafiken

Ett EG-medlemskap skulle ha jämförelsevis liten inverkan på den finländska trafiksektorn. En konsekvens kunde bli att beskattningen av motorfordon måsten förnyas.

Däremot skulle ett EG-medlemskap ge finländarna tillgång till transitotrafikarrangemangen inom gemenskapen, i Österrike och i Schweiz. En klar fördel är också möjligheten att få vara med och påverka kommande EG-lagstiftning.

Finland skulle också ha nytta av att få delta i EG:s infrastrukturprojekt bland vilka snabbtågsnätet och ett enat nät för transporter kan nämnas.

För den finländska flygtrafiken skulle ett EG-medlemskap innebära skärpt konkurrens.

Om sjöfartspolitikerna har Finland och EG åsikter som i stort liknar varandra. Bildar EG ett Euros-register för sina fartyg är Finland naturligtvis med om det. Det innebär att det planerade parallellregistret kommer endast lite före den omställning som ändå är på väg.

I och med EG skulle skatteförmånerna vid gränsövergångar försvinna vilket betyder att de tullfria varorna ombord på färjorna mellan Finland och Sverige försvinner. Det i sin tur försvagar rederiernas lönsamhet.

På telekommunikationens område har Finland nu en liberalare lagstiftning som tillåter mera konkurrens än EG:s. För telekommunikationernas del finns ingen skillnad mellan EG och EES. Et EG-medlemskap ger däremot oss möjlighet att vara med och påverka EG:s kommande lagstiftning.

Den inhemska handeln

I ett integrerat Europa kommer betydelsen av de logistiska systemen att bli allt större. Den rent fysiska distributionen av varor blir snabbare och datakontroll gör att affärerna kan utvidga sitt verksamhetsområde. Bl.a. kommer postorderföretagen att öka i antal.

I Finland påverkas främst bilhandlarna samt försäljarna av märkesvaror och direktförsäljarna. De stora internationella bilföretagen kommer att ha europeiska distributionskanaler, medan en förändring av skatteförfarandet gör också bilhandlarnas frihamnar överflödiga.

Konkurrenslagstiftningen förbjuder ensamrätt på import av olika märkesvaror och inom reklambranschen kan hård internationell konkurrens väntas på den finländska marknaden.

Servicebranscher som spedition och transporter kommer att intressera också utländska företag p.g.a. Finlands läge i närheten av S:t Petersburg och de baltiska republikerna.

Vår livsmedlessektor har ägnat sig åt en s.k. defensiv eurostrategi. Möjligheten att nå våra dagligvaruhandlar via centralaffärerna har varit kopplat till det inhemska jordbruket, den inhemska jordbruksproduktionen och livsmedelsproduktionen. Bara i och med EES är ingen förändring på den här punkten att vänta.

Däremot skulle konkurrensen inom livsmedelssektorn öka i och med ett EG-medlemskap. Dagligvaruhandeln i Finland är ineffektiv och butiksarealerna är stora jämfört med EG-ländernas.

En rationalisering av dagligvaruhandeln är nödvändig även om det innebär att servicen i glesbygden kan bli sämre.

Byggnadsproduktionen

Den finländska byggnadsmarknaden öppnas för europeisk konkurrens redan i och med EES-avtalet. Internationaliseringen kommer att gälla främst stora byggnadsprojekt eftersom byggnadsverksamhet annars är mycket lokalt betingad.

Offentliga byggen måste även Finland begära in internationella anbud på då deras värde överstiger 5 miljoner ecu (25 miljoner mk). Även planeringsarbeten till ett värde av över 1 miljoner mark måste gå igenom en anbudstävlan. Inom huvudstadsregionen byggs årligen mellan 20 och 30 byggnader som förutsätter offerter enligt EG:s normer.

En öppen marknad påverkar byggnadsmaterialindustrin mera. Den är redan nu internationell men rent geografiska skäl ställer hinder i vägen för handel med varor som betong och isoleringsmaterial.

Inom EG finns gemensamma direktiv för bl.a. brandsäkerhet, bullerbekämpning och energibesparing för byggnadsmaterialens del. Finland har liksom de flesta EFTA-länder frivilligt harmoniserat sina standarder med de som gäller inom EG.

Vilka ekonomiska konsekvenser för byggnadsindustrin ett EG-medlemskap skulle ha är svårt att kvantifiera.

Skogsvård

Inom EG gäller i huvudsak regler för skogsbruksmaterial, produktion och handel som är sämre än de finländska. Främst skulle ett EG-medlemskap ge Finland ökande kostnader i form av en större övervakningspersonal som övervakar produktion och handel.

Då det gäller att följa med miljöförstörelsen inverkan på skogarna är Finland med i den internationella program som upprättats. Också då det gäller forskning kring trädens avbarrning följer det finländska forskningsprogrammet i stora drag det inom EG.

Statsstödet till skogsvården är hos oss i ett europeiskt perspektiv högt och det måste eventuellt minskas. Transporterna av stock och andra träråvaror måste harmonieras med europeiska standarder.

Finland borde sträva till att genom ett specialavtal få slippa de av EG:s skogsvårdsdirektiv som här upplevs som skadliga.

Förändringar i den offentliga ekonomins verksamhetsmiljö

Vid ett EG-medlemskap skulle Finland också ansluta sig till det europeiska valutasystemet EMS och senare till den penningunion som hållet på att grundas. Dessutom skulle Finland delta i EG:s gemensamma budget med ca en procent av BNP och få lov att harmonisera skattereglerna.

En gemensam penningunion skulle minska den s.k. inflationsskatt eller seigniorasinkomst centralbanken Finlands Bank får in. Det här är en inkomst centralbanken får bl.a. genom att tvinga affärsbankerna att deponera medel i centralbanken till en ränta som ligger under marknadsräntan. En penningunion med inflationskrav och krav på en viss räntenivå minskar möjligheterna att spela med den här typen av instrument redan innan en gemensam penningunion genomförs.

Ränteutgifterna för den offentliga sektorns skuld skulle också sjunka. I och med EMS blir den finska marknaden tvungen att anpassa både sin ränta och sin inflation efter Tyskland som utgör utgångspunkten. Just nu är skillnaden i nominell ränta 3 procent.

En anslutning till EMS skulle eliminera de valutakursriskerna som de som nu tar lån i utlandet löper. Statens skuld skulle således i och med EMS sjunka ca två procentenheter och då penningunionen genomförs ytterligare en procent jämfört med den tyska räntenivån. När man räknar med att den offentliga bruttoskulden 1995 uppgår till över 200 miljarder mark och med att ungefär hälften av den summan är markbaserade lån skulle ränteinbesparingen i och med EMS vara ca 3 miljarder mk.

Beskattningen behöver inte i och med ett EG-medlemskap förenhetligas. Men varierande beskattningsgrunder leder lätt till att folk eftersom rörligheten är fri flyttar av skatteskal. Företagsbeskattningen och beskattningen av kapitalinkomster måste därför harmoniseras med EG:s regler. Däremot är arbetskraftens rörlighet såpass liten att det inte behövs på områden som inkomstskatt och sociala avgifter.

För statsbudgetens del skulle ett EG-medlemskap betyda krav på större strikthet. Man bör inte behöva ty sig till centralbanksfinansiering av inflatoriska budgetunderskott. Depressionen i Finland i dag har gjort vår skattebas så smal att den offentliga skuldsättningen och budgetunderskotten börjar utgöra ett problem.

Det kan bli en svår uppgift att rätta till det finländska budgetunderskottet men uppgiften torde inte bli övermäktig om den ekonomiska tillväxten är snabb redan innan mitten av 1990-talet.

Om budgetunderskotten i enlighet med penningunionens krav är lika stora som de offentliga investeringarna eller ca 3 procent av BNP skulle skuldsättningsgraden fram till år 2005 stiga till 45 procent av BNP.

Stöd till näringslivet

I och med ett EG-medlemskap skulle Finland bli delaktigt av EG:s struktureringsfonder samt av den finansiering Europeiska investeringsbanken beviljar och av medel som anslås för forskning och produktutveckling. De egna anslagen för regionpolitik samt forskning och utveckling kunde skäras ned med mellan 0,5 och 1 miljard mk.

EG-kommissionen är den som avgör vilka former av stöd till näringslivet som tillåts och således passar för den gemensamma marknaden. Kontrollen av stödåtgärder är i stort sett desamma inom EG som inom EFTA. I Finland är det främst lantbruket som fått stöd av staten, stödet till industrin ligger klart under EG-ländernas nivå.

Ett EG-medlemskap ställer krav på att anpassa exportfinansiering och exportgarantier till de villkor för marknadsorientering man håller på att utarbeta inom EG. Förändringsbehoven är i alla fall inte särskilt stora.

Inom EG stöds varvsindustrin på ett alldeles annat sätt än i Finland. Ett EG-medlemskap behöver inte betyda några stora förändringar i de finländska varvens konkurrensförutsättningar, men ett EG-medlemskap har i alla fall vissa fördelar för varven jämfört med bara EES-avtalet. Det eftersom EES inte ger EFTA-länderna några större möjligheter att påverka EG:s regler för statsstöd och kommissionens tillämpningstolkningar.

5. EG-MEDLEMSKAPETS INVERKAN PÅ FINLANDS SKATTESYSTEM

EES-avtalet kräver ingen harmonisering av skattereglerna, men ett EG-medlemskap ålägger Finland vissa gemensamt överenskomna harmoniseringsåtgärder. Den indirekta beskattningen är det meningen att frångå inom EG från början av år 1993 då skattekontrollen vid gränserna slopas. Det här innebär att bl.a. mervärdesskatten och tillverkningskatten slopas.

Genom att harmonisera beskattningen av ränteinkomster strävar EG till att inte snedvrída kapitalrörelserna. Genom att harmonisera företagsbeskattningen strävar man till att multinationella företag skall behöva betala skatt bara en gång. Dessutom skall företag vid köp och fusioner över gränserna vara i samma skattesituation vilket underlättar och effektiviserar företagsbildning över gränserna.

Ett nytt harmoniseringsområde är miljöskatterna som strävar till att minska utsläppen speciellt av koldioxid.

Utanför harmoniseringen blir den personliga inkomstbeskattningen och socialskyddsavgifterna. Arbetskraften rörlighet kan ställa krav på att förenhetliga också inkomstbeskattningen. Varje land har en rad specialskatter och dem är det inte meningen att förenhetliga.

I skattefrågor rör sig beslutsfattandet långsamt framåt inom EG eftersom skattefrågor åtminstone tills vidare kräver att ministerrådet är enigt.

Ett EG-medlemskap skulle kräva att Finland övergår från omsättningsskatt till mervärdesskatt. Finland torde i alla fall ha övergått till mervärdesskatt redan innan ett eventuellt EG-medlemskap.

Mellan EG-länderna avskaffas gränsformaliteter vilket ökar kraven på att harmonisera den indirekta beskattningen och övergå till ursprungslandsbeskattning innan år 1997. Försäljningen av skattefria varor måste upphöra senast i juni 1999. Konsumenterna får på det här sättet möjligheter att köpa varor direkt från ett annat medlemsland.

Inom EG är det bara Danmark som har en lika stor omsättningsskatt som Finland. Problematiskt att sänka skattekvoten vid övergång till mervärdesskatt gör statens stora budgetunderskott det.

En övergång till ursprungslandsbeskattning kräver en förändring av skatteindrivningen, så att skatten styrs direkt till det land där varan konsumeras.

EG:s budget baseras på de summor medlemsländerna driver in i mervärdesskatt. De betalar sina andelar av budgeten i relation till det.

EG har fattat beslut om att harmonisera tillverkningskatten för oljeprodukter, tobak och öl från början av år 1993. Beskattningen av alkoholdrycker är däremot fortfarande öppen. Finland har speciellt då det gäller alkoholdrycker och öl en jämförelsevis hög tillverkningskatt och en sänkning till en allmän EG-nivå skulle innebära skatteförluster på ca 12,5 miljarder mark enligt beskattningsnormerna år 1992.

I den här beräkningen har man också utgått från att bil- och motorcykelskatt inte heller kan uppbäras vid ett eventuellt medlemskap. De skatterna på ca 2,7 miljarder mark kunde eventuellt ersättas med en registreringsavgift.

I beräkningen ovan har inte beaktats att tillverkningskatten inbegrips i omsättningsskatten och på så sätt höjer inkomsterna från den. Det gör den i sin nuvarande form och omsättningsskatten kan vid ett EG-medlemskap sjunka 3 miljarder mark.

Beskattningen av ränteinkomster behöver inte ändras åtminstone omedelbart eftersom ett förslag till källskatt blivit bordlagt i ministerrådet på obestämd framtid. Ett direktivförslag inom EG utgår i alla fall ifrån att alla ränteinkomster beskattas med en källskatt på minst 15 procent.

Den finländska reformen av beskattningen av kapitalinkomster skulle om den höjer källskatten på ränteinkomster samt inskränker på skattefriheten för ränteinkomster som betalas till utlandet följa det direktiv som förbereds inom EG.

För företagens del skulle en skatteharmonisering innebära stora förändringar. Det finländska skattesystemet tillåter dem nu att skattevägen utjämna sina resultat och det har gett företagen skattekrediter. Enligt ett direktivförslag inom EG skulle det gå att flytta skattecrediterna utomlands, något som inte nu är möjligt. Om skattebasen breddas och skatterna skulle de problem direktivet för med sig minska.

Ett direktiv om att minska förlusterna inom en företagskoncern skulle åstadkomma principiella förändringar i den finländska skattelagstiftningen. Skatterna från de finländska bolag som har utländska dotterbolag skulle direkt minska. Företagen kunde bl.a. dra ned sina inhemska skatter p.g.a. dotterbolagens förluster.

Lagstiftningen som berör dividendinkomster och direktiven som berör räntor och royalties stämmer i stort sett överens med finländsk lag.

Trafikbeskattningen måste Finland harmonisera med EG:s bl.a. så att en del av skatten på motorfordon ersätts med en skatt på de kostnader fordonet medför för infrastrukturen.

Stämpelskatten på värdepapper blir Finland tvunget att frångå vid ett EG-medlemskap.

De tryck som på ett förenhetligande av EG:s ekonomisk politik som finns ställer krav på en större samordning också av den direkta beskattningen och de sociala avgifterna. Dessa är i Finland högre än inom EG i medeltal så tryck på att sänka dem kommer att uppstå hos oss.

6. EG-MEDLEMSKAPETS INVERKAN PÅ DEN FINLÄNDSKA SAMHÄLLSEKONOMIN

De största skillnaderna mellan EES-avtalet och ett EG-medlemskap kan sammanfattas i fyra punkter.

I och med ett EG-medlemskap deltar Finland också i en tullunion vilket gör att man kan ge upp bl.a. ursprungsreglerna. Åtminstone den finländska textilindustrin skulle ha nytta av det. Däremot skulle en del import till Finland bli dyrare, speciellt om vi inte kan fortsätta att tillämpa tullfrihet gentemot de f.d. SEV-länderna. Importen av råvaror och speciellt av energiråvaror skulle i ett sådant fall bli mycket dyrare.

EG har en gemensam lantbrukspolitik. För Finlands del skulle en tillämpning av den betyda en betydande minskning av lantbruket i vårt land. Däremot skulle konsumentpriserna på lantbruksprodukter sjunka.

Ett EG-medlemskap innebär en ekonomisk- och en penningunion. Det innebär att den finländska räntenivån sjunker, men samtidigt att Finland förlorar möjligheterna att bedriva en självständig ekonomisk politik.

Ett medlemskap påverkar också beskattningen som redan behandlats.

Olika produktionsfaktorers rörlighet

Fri rörlighet för arbetskraft och kapital ingår redan i EES-avtalet. Däremot kan ett EG-medlemskap skapa skatteskal för rörligheten.

EES-avtalet kräver att arbetskraft från vilket EES-land som helst fritt kan röra sig till ett annat. Däremot behöver Finland inte ta emot gästarbetare från länder utanför EES-området. Vid ett EG-medlemskap finns risken för att Finland blir tvunget att ta emot arbetskraft från utomeuropeiska länder som fått arbetstillstånd i något EG-land. EG:s egen politik visavi invandrare är alla fall ännu inte klar.

Någon större inflyttning till Finland är inte att vänta vare sig från EG eller EFTA-länder. Viktigt blir däremot att de östeuropeiska länderna kan bli medlemmar av gemenskapen och det tryck det skapar på den finländska arbetsmarknaden.

Utländska investeringar

Finland har i likhet med de andra nordiska länderna befriat kapitalrörelserna redan i slutet av 1980-talet. Fria kapitalrörelser är också centrala i såväl EES-avtalet som inom EG.

Ett EG-medlemskap i kombination med en liberalisering av utlänningars rätt att äga i Finland skulle öka utländska företags intresse för att investera in Finland. Ett medlemskap skulle också göra en del finländska investeringar inom EG-området onödiga och på det sättet hålla kvar kapital i Finland.

Finansministeriets Kessu IV-modell

Finansministeriet har med hjälp av den s.k. Kessu IV-modellen försökt räkna ut effekterna av ett EG-medlemskap som utan övergångsperiod träder i kraft från början av år 1995. Som jämförelse används EES-avtalet.

Beräkningarna, som inte är problemfria därför att redan en medlemsansökan kan förändra beteendet och att modellerna därför förändras i och med en integrationslösning, utgår från fyra huvudpunkter.

För det första skulle lantbrukets producentpriser ha EG:s gemensamma lantbrukspolitik som utgångspunkt. Den ökade konkurrensen skulle för det andra dra ned vinstmarginalerna på många monopolsekter och konsumentpriserna skulle sjunka närmare den allmänna EG-nivån. Den fjärde förändringen skulle ske då räntenivån närmar sig Tyskland eftersom Tyskland är utgångspunkten för den gemensamma ränte- och inflationspolitiken.

Enligt de här beräkningarna skulle bruttonationalprodukten vara 7 procent högre, antalet arbetsplatser 100 000 flere och bytesbalansen 10 miljarder mark positivare än i EES-alternativet. Det resultatet uppnår i alla fall bara då reallönerna anpassar sig till de sänkta priserna och priserna på den slutna sektorn sjunker. Gör de inte det förblir ränteskillnaden stor och gör tillväxttakten långsammare. Den offentliga ekonomins skuldsättning förhindrar då också en harmonisering av skatterna..

Inga slags övergångsperioder har i modellberäkningen beaktats.

Resultatet blir att ett EG-medlemskap skär ned det finländska lantbruket mycket, men eftersom lantbrukets produktionsandel är liten och produktionen på andra sektorer samtidigt ökar är effekten på produktionen som helhet positiv.

Att göra upp beräkningar på hur ett medlemskap skulle påverka olika branscher rent konkret är av naturliga skäl mycket svårt. Modellberäkningarna möjliggör i alla fall följande riktgivande beräkningar.

- Lantbruksproduktionen minskar, enligt modellen 30 procent.
- På skogsindustrin och skogsbruket inverkar ett medlemskap inte i någon högre grad. Den är redan internationell och EES-avtalet ger den i princip de förmåner som finns att få. Indirekt skulle skogsindustrin i alla fall dra nytta av den sänkta kostnadsnivån.
- Metallindustrin är även den redan långt internationaliserad och ett EG-medlemskap kan eventuellt ge den en något snabbare tillväxttakt.
- På de övriga branscherna inverkar EG på olika sätt. Livsmedelssektorn blir tvungen att konkurrera också på den inhemska marknaden men drar nytta av den ökade efterfrågan lägre priser skapar. Textil-, beklädnads-, läder- och skodonbranschen kommer att kunna öka sin produktion då ursprungsreglerna försvinner. Byggnadssektorn förblir sluten eftersom transportkostnaderna är högra. På den kemiska industrin inverkar ett medlemskap negativt i och med tullar från länder som står utanför tullunionen, men positivt i och med att ursprungsreglerna försvinner.
- Byggnadsverksamhetens, handelns, trafikens, finansieringssektorns och övriga privata serviceformers konkurrenskraft blir beroende av den samhällsekonomiska utvecklingen och av hur väl de lyckas hävda sig i en skärpt konkurrens. Ett medlemskap medför sänkta produktionskostnader och det förbättrar hela den samhällsekonomiska konkurrenskraften och därmed produktionsförutsättningarna.

Finlands Banks BOF4-modell

I och med ett EG-medlemskap förbättras kapitalrörelserna och osäkerheten kring valutakurserna försvinner. Det leder till att investeringarna, arbetets produktivitet och BNP växer.

En sänkning av räntenivån speglar också att inflationsförväntningarna är låga och det borde inverka också på arbetsmarknaden. Avtalsförhöjningarna blir mindre i och med ett EG-medlemskap än utan det. Beaktar man det och räknar med en effekt på ca en procent per år skulle den helhetsekonomiska effekten vara större enligt BOF4-modellen än enligt Kessu.

Enligt FB:s modell balanseras arbetsmarknaden på lång sikt tack vare löneanpassningen. I och med att lantbrukspriserna sjunker stiger reallönerna och resurser som frigörs från lantbruket kunde flyttas över till andra sektorer inom ekonomin där produktiviteten är klart större än inom lantbruket.

Effektivare konkurrens

Speciellt på sektorer som tidigare varit slutna effektiveras konkurrensen. BOF4-modellens beräkningar skiljer sig från Kessu-beräkningarna så att BOF4 räknar med att de sänkta kostnaderna syns i förbättrade reallöner, medan Kessu räknar med reallönerna inte stiger utan att exporten blir livligare och arbetslösheten mindre då den ekonomiska aktiviteten ökar. I BOF4 är ökningen av den privata konsumtionen större och exportökningen mindre än i Kessu-beräkningarna.

Också beskattningen räknar FB med att i första hand skulle komma den enskilda konsumenterna tillgodo då den harmoniseras med EG:s beskattningsnormer. En expansiv finanspolitik ökar enligt den modellen efterfrågan bara tillfälligt och inverkar inte på lång sikt på en produktionsökning.

HÄMEENTIE 3 • PL / P.O.B. 269 • 00531 HELSINKI, FINLAND

Government Institute for Economic Research

The Government Institute for Economic Research (VATT) is a research unit subordinate to the Ministry of Finance. It was established in 1990 by merging the Economic Planning Centre and the Planning Secretariat of the Ministry of Finance. The task of the Centre is to carry out research on the allocation of resources in the economy, the efficiency of the public sector, and long term problems of the economy. VATT takes part in the preparation of economic policy both through its research projects and as an advisory body.

